

7. juuni 2022

Lahend 42713/15 - väljendusvabadus

Patrício Monteiro Telo de Abreu vs. Portugal

Artikkel 10

Asjaolud

Kaasus puudutas kaebaja süüditunnistamist ning talle rahatrahvi ja kahjutasu määramist seoses ühe kohaliku omavalitsuse voliniku (pr. E. G.) laimamise eest raskendavatel asjaoludel. Kaebaja poolt hallatas blogis avaldati kunstniku (A. C.) poolt joonistatud kolm karikatuuri E. G.- st. Kaebaja vaidlustused siseriiklikul tasandil ei olnud tema jaoks edukad.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 10 ning leiab, et tema väljendusvabadust on rikutud.

EIK seisukohad

EIK märkis, et siseriiklikud kohtud olid tuvastanud, et kaebaja oli E. G. poliitiline vastane ja, et kõnealused karikatuurid kujutasid endast poliitilist satiiri. Sellegipoolest leidsid siseriiklikud kohtud, et vastuvõetava kriitika piirid olid ületatud, kuna E. G. oli kujutatud sensuaalsete omadustega emisenä. Kohtute arvates oli karikaturist püüdnud vihjata, et E. G. on rikutud naine ja on seotud vallavanemaga, keda kujutati eeslina. Kaebaja oli teadlik E. G. halvustavast kuvandist, mida karikatuurid edastasid, kuid avaldas need siiski oma blogis aidates sellega kaasa E. G. au ja maine kahjustamisele.

EIK ei nõustunud sellise siseriikliku analüüsiga. Kuigi siseriiklikud kohtud leidsid õigesti, et juhtum nõudis tasakaalu leidmist kahe konkureeriva õiguse vahel, nimelt kaebaja sõnavabaduse ja E. G. õiguse eraelu austuse vastu, siis siseriiklikud kohtu ei võtnud arvesse kohtuasjas karikatuuride konteksti.

Esiteks olid kolm kõnealust karikatuuri osa kunstnik A.C. varem avaldatud karikatuuride seeriast, mis satiirisid omavalitsuse kohalikku poliitilist elu.

Teiseks ei olnud kunstnik püüdnud sisendada, et E. G. ja vallavanema vahel eksisteeris intiimne suhe, kuna üheski karikatuuris polnud neid kujutatud teineteisega suudlemas, puudutamas ega suhtlemas.

EIK nentis, et karikatuurid kajastasid teatud kahetsusväärseid stereotüüpe, mis puudutasid võimul olevaid naisi. Kaebaja lisatud kommentaarid näitasid aga, et tema tegelik kavatsus karikatuuride avaldamisel oli tõsta esile karikatuurides väljendatud poliitilist satiiri ja kaudselt kritiseerida omavalitsuse juhtkonda poliitilise vastase ja omavalitsuse liikmena. Kommentaarides ei viidatud konkreetselt E.G.-le, tema poliitilisele tegevusele ega eraelule, veel vähem tema seksuaalelule. Samuti ei sisaldanud need ka tema kohta solvavaid ega häbimärgistavaid märkusi.

EIK leidis, et siseriiklikud kohtu võtsid karikatuurid nende õigest kontekstist välja ja tõlgendasid neid viisil, mis ei võtnud piisavalt arvesse käimasolevat poliitilist arutelu. Lisaks ei olnud nad piisavalt kaalunud tõsiasja, et kõik valitud esindajad puutuvad kokku seda tüüpi satiiri ja karikatuuridega ning peaksid seetõttu selles osas üles näitama suuremat sallivust. Seda eriti arvestades, et praegusel juhul jäid karikatuurid vaatamata kasutatud stereotüüpidele satiirile omase liialduse ja provokatsiooni piiridesse. Veelgi enam, E. G. polnud ainuke, keda oli kujutatud lahti rietatuna, kuna kõiki sigu kujutati ühtemoodi (vallavanemat kujutati eeslina). Seega olid karikatuurid suunatud vallavolikogude liikmetele

¹ Lühiülelaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

tervikuna. Kokkuvõttes ei võtnud siseriiklikud kohtud piisavalt arvesse konteksti, milles kaebaja karikatuurid oma blogis avaldas. Lisaks ei olnud siseriiklikud kohtud võtnud arvesse EIK praktikast tulenevaid poliitilise satiiri tunnuseid ega viidanud EIK praktikale sõnavabaduse kohta.

EIK märkis, et siseriiklikud kohtud leidsid ka, et kasutades karikatuuride levitamiseks internetti, tegi kaebaja need laiemale publikule teatavaks. Samas ei olnud siseriiklikud kohtud põhjalikumalt analüüsinud kolme karikatuuri haaret ega ligipääsetavust ega isegi seda, kas kaebaja oli tuntud blogija või populaarne sotsiaalmeedia kasutaja, mis oleks võinud pälvida avalikkuse tähelepanu ja suurendada karikatuuride võimalikku mõju. Veelgi enam, saades teada, et E. G. oli esitanud tema vastu kriminaalkaebuse, eemaldas kaebaja koheselt oma blogis olevad karikatuurid, andes mõista, et ta käitus heas usus.

EIK leidis, et kaebajale määratud 1800 eurone rahatrahv koos E. G.-le kahju hüvitamisega oli ilmselgelt ebaproportsionaalne, seda enam, et Portugali seadused nägid ette konkreetse õiguskaitsesvahendi isiku au ja maine kaitsmiseks. Siseriiklike kohtute esitatud põhjendused kaebaja süüdimõistmiseks ei olnud asjakohased ja piisavad. EIK leidis, et kriminaalkaristuse määramine sellise käitumise eest võis avaldada jahutavat mõju poliitilisi küsimusi puudutavatele satiirilistele väljendusvormidele. Järelikult ei olnud kaebaja süüdimõistmine demokraatlikus ühiskonnas vajalik. EIK tuvastas artikkel 10 rikkumise.

EIK leidis, et rikkumise tuvastamine on iseenesest piisav õiglane hüvitis kaebajale tekitatud mittevaralise kahju eest. EIK leidis, et Portugal peab maksma kaebajale varalise kahju hüvitamiseks 3466 eurot ning kulude katteks 1806 eurot.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

9. juuni 2022

Lahend 15567/20 - juurdepääs kohtumenetlusele

Xavier Lucas vs. Prantsusmaa

Artikkel 6-1

Asjaolud

Kaasus puudutas nõuet algatada apellatsioonikohtus menetlus elektrooniliselt, kasutades *e-barreau* platvormi. Apellatsioonikohus leidis, et kaebaja paber kandjal avaldus tühistada vahekohtu otsus, tuleks rahuldada põhjusel, et veebivorm ei võimaldanud kasutajatel seda sorti nõuet esitada. Kassatsioonikohus asus samas vastupidisele seisukohale ja leidis, et avaldus tulnuks esitada elektrooniliselt.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklitele 6-1 ja 13 ning leiab, et talle ei tagatud juurdepääsu kohtumenetlusele.

EIK seisukohad

EIK leidis kokkuvõtvalt, et kassatsioonikohus oli jätnud arvesse võtmata praktilisi takistusi, millega kaebaja silmitsi seisis ja seega leidis, et kassatsioonikohus oli võtnud liiga formaalse lähenemisviisi, mis ei olnud õiguskindluse ja nõuetekohase õigusmõistmise tagamiseks vajalik. EIK pidas kassatsioonikohtu lähenemisviisi ülemääraseks. EIK leidis, et kaebajale oli pandud ebaproportsionaalselt suur koormus, mis häiris õiguste tasakaalu. Ühelt poolt tagada kohtumenetluse formaalsus ning teiselt poolt tagada kohtusse pöördumise õigus. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 6-1 rikkumise.

EIK leidis, et Prantsusmaa peab kaebajale maksma 3000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks ja 1170 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

9. juuni 2022

Lahend 49270/11 - diskrimineerimiskeeld

Savickis jt vs. Läti

Artikkel 14

Asjaolud

Kaebajad on sündinud Nõukogude Liidu erinevatel aladel ja tulid Läti, kui Läti oli üks Nõukogude Liidu Sotsialistlike Vabariike. Pärast Läti iseseisvuse taastamist said neist „alaliselt elavad mittekodanikud”. Kui kaebajad jäid pensionile, siis ei arvestatud nende pensionide arvestamisel neid aastaid, millal kaebajad töötasid väljaspool Lätit mujal Nõukogude Liidus. Aluseks oli 1996. aasta riiklike pensionide seaduse üleminekusätete lõige 1. Samas Läti kodakondsusega inimestel arvestati pensionide määramisel neid aastaid, kui nad tegid tööd mujal Nõukogude Liidus. Kohtuasjas [Andrejeva vs. Läti](#) (2009) leidis EIK, et selline erinev kohtlemine on artikli 14 rikkumine koostoimes protokoll nr 1 artikliga 1. Pärast seda kohtuotsust taotlesid mitmed kaebajad oma pensioni ümberarvutamist, kuid nende taotlused jäeti rahuldamata. Lõpuks kaebasid kõik 5 kaebajat konstitutsioonikohtusse, väites, et riiklike pensionide seadus on vastuolus diskrimineerimise keeluga. Konstitutsioonikohus tunnistas 2011. aasta veebruaris vaidlustatud sätte põhiseaduse ja konventsiooniga kooskõlas olevaks. Konstitutsioonikohus mõõnis, et seadusandja kehtestas Läti kodanike ja „mittekodanike” suhtes erinevad põhimõtted ning, et neid kahte rühma koheldi üldise töötamise perioodi arvutamisel erinevalt. Konstitutsioonikohus leidis, et käesolev kohtuasi on selgelt erinev kohtuasjast *Andrejeva vs. Läti*, sest Andrejeva elas vaidlusalustel perioodidel Läti territooriumil. Seevastu praeguses asjas kaebajad olid töötanud väljaspool Läti territooriumi erinevatel perioodidel ja neil ei olnud võimalik omandada Lätiga juriidilisi sidemeid. Konstitutsioonikohus leidis, et erineval kohtlemisel on objektiivsed ja mõistlikud põhjused.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklile 14 koos protokoll nr 1 artikliga 1 ning leiavad, et neid on diskrimineeritud võrreldes Läti kodanikega pensionide määramisel.

EIK seisukohad

EIK kordas alustuseks, et EIÕK ei anna õigust pensionile ega pensionile kindlas summas. Kui riik siiski loob pensioniskeemi, peab ta seda tegema vastavalt EIÕK artikliga 14. EIK leidis, et käesoleval juhul on artikkel 14 koos protokoll nr 1 artikliga 1 kohaldatavad.

EIK oli rahul, et kaebajad olid olnud suhteliselt sarnases olukorras Läti kodanikega pensionide osas. Samuti leidis EIK, et riigi püstitatud eesmärgid – iseseisvuse taastamise järgne rahva elu ülesehitamine ja riigi majandussüsteemi kaitsmine – olid legitiimsed.

Seoses Läti ametiasutuste võetud meetmete proportsionaalsusega otsustas EIK, et Lätil ei olnud kohustust võtta üle endale nõukogude perioodist pärit või sellest tulenevaid pensionikohustusi. EIK leidis, et Läti kodanike sooduskohtlemine oli kooskõlas rahva elu ülesehitamise eesmärgiga.

EIK märkis, et kaebajate õiguslik seisund oli suures osas olnud pigem kaebajate isiklike soovide küsimus, kui muutumatu olukord ning, et praegune kaesus on erinev kohtuasjast *Andrejeva vs. Läti* (2009). Kaebajatelt ei võetud ära elementaarseid õigust pensionile.

EIK järeldas, et siseriiklikud ametiasutused tegutsesid oma laia kaalutusõiguse piires ja leidis, et EIÕK rikkumist ei esine (häältega 10:7).

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)